

Portal Digitalna istorija.net – web adresar, mrežne stranice i digitalni alati

Slobodan Mandić

Informatičko osposobljavanje povjesničara za izazove, koje nameće upotreba suvremenih tehnoloških inovacija, podrazumijeva i sposobnost da se u nepreglednome moru informacija dostupnih na internetu pronađu samo one koje će u danome trenutku biti od značaja, i to uz minimalan utrošak energije i vremena. U tu svrhu povjesničar mora upoznati i uvježbati neke od osnovnih tehnika i alata za pretragu interneta. U golemoj količini podataka na ovoj svjetskoj mreži mnogi ostaju zakopani i rijetko se koriste ili se uopće ne koriste, neki se ponavljaju, a samo se mali dio redovito koristi za sintezu s drugim podacima ili stečenim znanjima. O ozbiljnosti toga problema govori i činjenica da se često događa da se ponovno prikupljaju zbirke podataka koje već negdje postoje pohranjene. Jedan od razloga tomu je što se metode za pretraživanje podataka sporiye razvijaju od same računalske tehnologije, mreža i baza podataka pristupačnih širokome krugu korisnika. Drugi razlog bilo bi nepoznavanje alata za pretraživanje ili nedovoljne kompetencije za rad s njima, kao i neobaviještenost o važnim adresama na internetu koje su bitne za obavljanje određene djelatnosti ili koje upućuju na druge bitne izvore ili adrese.

Za racionalnu i ekonomičnu upotrebu interneta koriste se svojevrsni internetski imenici, adresari i katalogi, tj. pretraživači koji sadrže relativno precizne popise sadržaja i točne adrese milijuna javno dostupnih dokumenata pohranjenih na mnoštvu računala na svim kontinentima. Traganje za korisnim materijalom na internetu učinkovito je onoliko koliko su učinkoviti sustavi indeksiranja na pretraživačima. Nijedan pretraživač nema indeks koji obuhvaća cijelu mrežu, a svaki pretraživač koristi različite tehnike pretraživanja i metode na kojima je indeks utemeljen. Neki od njih obilježavaju samo nazive internetskih stranica,

Početna stranica portala Digitalna istorija.net

drugi samo njihove naslove, podnaslove i hiperpoveznice, a treći obilježavaju sadržaj cijeloga dokumenta. Zbog toga bi, u potrazi za željenim informacijama, uvijek trebalo koristiti najmanje dvije mašine za pretraživanje interneta. Pojednostavljeno, pretraživači se mogu razvrstati u četiri osnovne kategorije: 1) roboti ili mašine za pretraživanje (eng. *search engines*); 2) informacijski direktoriji ili predmetni katalogi; 3) tzv. hibridi, oni kombiniraju prednosti i izbjegavaju mane prethodne dvije vrste pretraživača; 4) metapretraživači.

Bitno je naglasiti da koja god se tehnika pretraživanja koristi, nikada se ne dobivaju sve relevantne informacije, kako zbog dinamike mijenjanja informacija na internetu tako i zbog neujednačenosti u prikazivanju resursa. Također, uz željene rezultate često se dobivaju i neupotrebljivi podaci, a to se događa zbog nedovoljno razvijenoga jezika za pretraživanje i zbog toga što podaci na internetskim stranicama često nisu strukturirani.

Pojava velikoga broja internetskih stranica s povijesnim sadržajima tijekom posljednjega desetljeća 20. stoljeća je, posebice u zemljama u kojima se govori engleski, privukla pažnju urednika znanstvenih časopisa iz područja povijesnih znanosti, u kojima tradicionalno postoji i dio za prikaze i kritike novih znanstvenih izdanja. Prikazi knjiga (znanstvenih monografija, tematskih zbornika radova i/ili zbirki povijesnih izvora, udžbenika, priručnika i dr.) u historiografskim časopisima imaju informativan karakter, ali i značajnu ulogu u akademskoj komunikaciji. Obilje i raznovrsnost povijesnih sadržaja na internetu uvjetovali su potrebu da se i o internetskim stranicama piše na informativan i kritičan način. Od 2006. godine, u okviru rubrike „O idejama i knjigama“ znanstvenoga časopisa *Godišnjak za društvenu istoriju*, uvedena je redovita rubrika „Prikazi web stranica“ (web adresar) i do sada je objavljeno blizu 250 prikaza različitih internetskih stranica, prezentacija projekata, plat-

Jedan od brojnih prikaza: Sjećanje na 20. stoljeće

Blog odjeljak Mali čovjek i digitalna istorija

formi, digitalnih alata i drugih sadržaja iz područja historiografije i arhivistike.

Svi objavljeni prikazi od siječnja 2021. godine dobivaju novi oblik postojanja otkada su dostupni u digitalnome obliku i na internetskom portalu Digitalna istorija, koji je pokrenut s ciljem kreiranja pretraživoga direktorija indeksiranih i prikazanih internetskih stranica. Kao moto portala je istaknuta izjava nizozemskih povjesničara iz 1990. godine: „Povjesničar koji odbacuje korištenje računala kao nužnost, zanemaruje široko polje povijesnoga istraživanja i nikada više neće biti shvaćen ozbiljno.“ (O. Bonstra, L. Brure i P. Dorn, 1990).

Zbog same prirode svjetske mreže, gdje se svakodnevno pojavljuje veliki broj novih portala, ali i gdje mnoge stranice nestaju, gase se ili sele na druge platforme, pokušali smo ažurirati objavljene podatke o URL adresi na svakome mjestu tako da unutar naslova dajemo mogućnost klika na postojeću stranicu, arhiviranu ili neku drugu verziju, ako takva postoji. Ispod toga je originalna URL adresa s datumom autorova pristupa stranici tijekom njezina pregleda kada je prikaz i nastao. Treba napomenuti da je svaki članak, tj. prikaz indeksiran metapodacima

na dvije razine (kategorija, oznaka), pa je zahvaljujući tome korisnicima omogućeno jednostavnije pretraživanje i korištenje stranice. Osim obrnutim kronološkim redoslijedom s početne stranice portala, također je sav je materijal razvrstan po geografskim, kronološkim i tematskim grupama u rubrici „Prikazi web stranica“. Osim prikaza stranica, u rubrici „Blog“ periodično se objavljuju i drugi članci, gdje se donose razmatranja s praktičnim primjerima upotrebe u različitim temama poput korištenja društvenih mreža u kulturnim ustanovama ili korištenja

arhivskih riznica u umjetničkom stvaralaštvu. Nadamo se da će na ovaj način postojeća prezentacija, osim praktičnoga i korisnoga dijela, poslužiti kao svojevrsan internetski orijentir onima koje krstare nepreglednim virtualnim prostranstvima, ali i kao svojevrsan internetski arhiv u području digitalne povijesti i arhivistike. Velik broj registriranih posjeta portalu u proteklih godinu i po dana, posebice iz regije, govori u prilog opravdanosti pokretanja i budućega razvoja ove platforme. ■

INFO

Portal *Digitalna istorija* – web adresar, internet sajtovi i digitalni alati: *istorija, historiografija, arhivistika* dostupan je na: <https://www.digitalnaistorija.net/>

Internetska prezentacija Udruženja za društvenu istoriju, s otvorenim pristupom časopisu *Godišnjak za društvenu istoriju* (ur. prof. Milan Ristić), gdje se u rubrici *O idejama i knjigama* od 2006. godine kontinuirano objavljuju prikazi internetskih stranica dostupna je na: <http://udi.rs/>